

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИХОВНОЇ І ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

У статті проаналізовані основні проблеми виховної роботи у Збройних Силах України та пропонується шляхи їх вирішення. Автор звертає увагу на актуальні проблеми морально-психологічної підготовки всіх громадян держави і особливо військовослужбовців. Аналізується тема патріотизму, який є фундаментом державного устрою. Звертається увага на важливість політичної комунікації у процесі виховної роботи і особливості впливу політичної маніпуляції.

Ключові слова: Збройні Сили України; морально-психологічна підготовка; патріотизм; політична культура; політична комунікація; політична маніпуляція.

У сучасних умовах розвиток української держави відбувається під гаслом євроінтеграції, розбудови громадянського суспільства та правової, демократичної держави. У своїй новітній історії вона повинна отримати надійне соціально-економічне та ідейно-політичне підґрунтя через подолання накопичених за останні роки суперечностей.

Основні суперечності породженні розвитком відносин між суспільством та державою і зводяться до наступного:

- триває штучно затягнутий владою термін зберігання патерналістських сподівань значної більшості громадян не на власні сили, а на допомогу державних органів;

- Україні необхідно йти власним шляхом розбудови громадянського суспільства в умовах дефіциту фінансових і соціальних ресурсів держави та пануванні бідності при відсутності сформованого та дієздатного середнього класу;

- українська республіка перебуває у режимі пульсуючої політичної розпорошеності з чіткою установкою на ринок і приватну власність;

- в Україні домінує вплив закордонних донорів на формування та діяльність громадських організацій, які становлять механізм корекції розвитку «третього сектору» країни і через них транслюють свої настанови інститутам влади;

- у громадських організацій відсутній імунітет від політичних маніпуляцій та достатніх можливостей конструктивного діалогу з владою. Влада бачить в опозиційних організаціях лише деструктивну силу і не враховує конструктивні пропозиції «третього сектору»;

- у нашій державі зберігається низька якість послуг громадських організацій, наявність серед них егоїстичних інтересів, неадекватність відповідних рекомендацій;

- великий рівень закритості військової організації, що не сприяє громадянському контролю за діяльністю військових органів управління;

- відсутність стратегічних, реальних планів розвитку Збройних Сил України з врахуванням фінансових і економічно-технічних можливостей держави;

- слабка кадрова політика у військовій сфері, яка не враховує нові тенденції в розвитку організаційної структури військ;

- не достатньо організована, безсистемна політико-виховна робота на всіх рівнях військової структури; відсутня системна робота психологів;

- не достатньо використовуються ресурси релігійних установ у виховній роботі з військовослужбовцями.

Серед наслідків зазначених суперечностей помітно такі:

- громадянське суспільство не є противагою і центром впливу, з яким вважає за необхідне рахуватись влада;

- різноманітні громадські ланки не координують свої дії у відносинах з державою;

- орієнтація ЗМІ на взаємодію з владою, не враховуючи при цьому реальні інтереси громадянського суспільства і створення системи інформаційної безпеки;

- низький рівень правової культури всіх суб'єктів суспільних відносин;

- надмірно політизований характер діяльності профспілок як частини громадянського суспільства;

- відірваність від суспільного контролю інститутів правосуддя;

- соціальна неструктурованість політичних партій як посередників між громадськістю та державою;

- державна влада перебуває в умовах коли значна частина населення не довіряє і не вміє її контролювати;

- розкол, що помітний у релігійній сфері суспільства, не сприяє формуванню національної ідеї, яка б стала стратегічним орієнтиром політичного і соціального – економічного розвитку [1].

У сучасних умовах важливого значення набувають такі складові, як забезпечення належних правових та інституціональних механізмів становлення громадян-

ського суспільства, державна підтримка громадських організацій різних типів, робота яких спрямована на закріплення демократичних цінностей у суспільстві, координація діяльності місцевих органів виконавчої влади щодо співпраці з громадськими організаціями і військовими колективами.

Важливими завданнями повинні стати:

- налагодження взаємного публічного діалогу, що є необхідною умовою підтримки довіри державним і військовим органам;
- розширення інформування населення про державні справи, політику розвитку та активізація участі громадян під час прийняття рішень на всіх рівнях;
- запровадження практики регіональної співпраці відповідно до різноманітних сфер діяльності на рівні місцевого самоврядування (спільні комісії науково-практичні конференції і т. п.);
- вдосконалення правової, громадянської і військової освіти як керівного складу так і всіх військовослужбовців і населення в цілому;
- розвиток Збройних Сил України важливо вести по таким напрямкам:
 - a) вдосконалення військово мобілізаційної роботи;
 - b) перебудова управління і організаційної структури військ;
 - c) військово-технічне і матеріальне забезпечення армії і флоту;
 - d) створення системи підготовки кадрів різного рівня;
 - e) впровадження чіткої системи політичної і виховної роботи у всіх структурах Збройних Сил України.

При всій важливості всіх напрямків роботи по розвитку армії і флоту особливу увагу слід звернути на актуальну проблему-психологічну підготовку військовослужбовців. Значимість цієї роботи особливо зросла в останні роки, коли більше уваги стало приділятися активізації людського фактору в суспільному і військовому житті. Проблема в тому, що соціальну, військову активність людини не можливо підвищити без врахування закономірностей організації її психологічного життя. Ця проблема ускладнюється в той період коли військовослужбовці повертаються з зони бойових дій і намагаються «влитись» у цивільне середовище.

Основним завданням психологічної підготовки – навчитись військовому керівнику своєчасно і адекватно оцінювати психологічні явища, які є у військовому колективі, правильно їх аналізувати, а також врахувати їх у реальному керівництві людьми. Важливим завданням психологічної підготовки військових керівників – формувати внутрішню готовність до пошуку і рішення психологічних проблем у військових колективах. Висновок полягає у наступному: управління – це таке керівництво людьми і таке використання засобів, яке дозволить виконати визначені завдання гуманним і раціональним шляхом.

Основні принципи виховання особливості:

- принцип демократизації та гуманізації виховного процесу, що передбачає рівноправність, взаємоповагу, відкритість до сприйняття суспільних цінностей;

- принцип саморегуляції, що формує здатність до критичності та самокритики, до прийняття самостійних рішень;

- принцип системності, коли у процесі виховання формуються взаємопов'язані новоутворення у структурі особистості;

- принцип між дисциплінарної інтегрованості, коли різноманітні інститути приймають участь у виховному процесі;

- принцип безперервності виховання на протязі усього життя особи;

- принцип інтеркультурності, що має на увазі інтегрованість українську культури у загальнолюдську.

При цьому необхідно дати конкретну оцінку військовослужбовцю на основі параметрів: рівень військової і технічної підготовки; ділові якості; військова дисциплінованість, відношення до конкретного завдання; результативність; особисті якості (відповідальність, здібність приймати самостійно рішення; комунікабельність, вміння вибудувувати відносини у колективі і т. п.).

Важливо знати, що основними показниками діяльності військового колективу є позиція військового керівника, результативність і психологічний клімат.

У сучасній Україні важливою стала тема патріотизму, саме формування патріотизму у громадян є фундаментом державного устрою і важливим чинником ефективного функціонування державних і соціальних інститутів. Велике значення питання патріотизму має для формування стійких морально-політичних якостей воїнів і військових колективів.

Важливо зауважити, що патріотизм проявляється на підсвідомому, активістсько-вольовому і ідеологічних рівнях. Існують основні інституалізації патріотизму в політиці: народні інтереси які закріплюють пріоритет громадських обов'язків людини; національні інтереси, що відображають позицію етнокультурної основи; особисті інтереси – висвітлюють духовно-творче піднесення особистості.

Український патріотизм є моральна інтегративна категорія, яка відображає любов до своєї Вітчизни, до свого народу, готовність до самопожертвування для зміцнення держави.

На думку професора Г. Коваль, [3] можлива модель патріотичного виховання за напрямками, де в основі ставлення громадянина; до держави, яке орієнтоване на національні інтереси; до суспільства, що орієнтоване на виховання соціальних якостей; до культури – через залучення до культурних цінностей, національної самобутності; до професії – розуміння суспільної значимості своєї військової професії.

В українській політичній культурі поняття патріотизму пов'язано з особливим ставленням громадян до армії. Курс, який сьогодні взяла держава на професіоналізацію армії вимагає потреби в комплексному військово-патріотичному вихованні громадян нашої країни.

Слід також зауважити, що ефективність патріотичного виховання залежить від вдосконалення політичної системи, від характеру взаємин між владою й суспільством в Україні, від відновлення належного рівня довіри населення до основних політичних інститутів. Для процесу патріотичного виховання військовослужбовців важливе також належне фінансування, стратегічне планування основних напрямків

розбудови армії і флоту, оснащення новітньою технікою, зброєю, створення належних соціально – побутових умов, обґрунтована кадрова політика, вивчення досвіду побудови армії в розвинутих країнах, відкритість військової організації для громадянського суспільства.

У процесі виховної роботи важливо використовувати можливості політичної комунікації. Все різноманіття діяльності політичних суб'єктів по розробці і передачі інформації складають процес політичної комунікації. Безперервний обмін звітками у сфері публічної влади дозволяє державним, військовим органам не тільки інформувати громадян про цілі своєї політики, але і створювати модель відносин з суспільством, які стосуються формування органів влади і правлячих, військових еліт.

Процес комунікації у політичній, виховній сферах діяльності включає в себе комунікатора і адресата.

Види, типи і рівні комунікаційної взаємодії у виховній сфері суспільства різнопланові. Суб'єкти можуть здійснювати обмін інформацією на між особистому, груповому або масовому рівнях.

Все різноманіття способів побудови комунікативної взаємодії можливо звести до двох основних типів дії у інформаційному просторі: агітаційно – пропагандистські технології і маркетингові технології.

Інформаційні технології агітаційно – пропагандистського типу в цілому спрямованні на контроль за свідомістю і поведінкою військових і спрямування їх дій на виконання специфічних завдань.

Сучасний етап розвитку пропаганди пов'язаний з підвищенням рівня освіти і розширенням прав військовослужбовців, коли стало необхідним переконувати не тільки еліту, але і маси військових.

Важливо зауважити, що пропаганда змінюється в залежності від політичного режиму. В демократичних країнах вона, як правило розвинута менше, ніж у державах з авторитарною структурою: наявність опозиції, яка критикує уряд, обмежує її розвиток, а розвинута суспільна думка спонукає, з іншого боку, з застереженнями підходити до аналогічних методів.

Систематичний контроль за свідомістю і поведінкою військових веде за собою спокусу використовувати маніпулятивні технології впливу на масову свідомість, що може, в кінцевому рахунку, спотворити зміст повідомлення, інформації.

Маніпуляція може здійснюватися як на міжособистісному рівні, так і на масовому. У виховній сфері маніпулятивні засоби реалізуються через ЗМІ і спеціальні засоби пропаганди. При цьому слід виокремити особливості впливу політичної маніпуляції:

- втілення у свідомість під виглядом об'єктивної інформації не помітного, але бажаного для певних груп змісту;

- вплив на больові точки суспільної свідомості, що викликають жах, ненависть і т. п.;

- реалізація латентних цілей, втілення яких викличе підтримку суспільною думкою своєї позиції.

Якщо розглядати політичне маніпулювання в контексті політичного процесу, то вона здійснюється певними методами і засобами для досягнення конкретної мети.

У демократичних країнах на перше місце у комунікативній взаємодії суб'єктів політичного процесу виходять маркетингові технології, які формуються у відповідності з запитом і пропозицією і спрямовані на максимальні можливості аудиторії у отриманні інформації. Ці методи інформування спрямовані на об'єктивне сприйняття матеріалу. До таких методів у виховній сфері відносяться технології публік рилейшнз і політичної реклами.

Особливістю використання маркетингових технологій у виховному процесі є опора на суспільну, колективну думку, врахування зворотнього зв'язку з суспільством.

Інформаційні технології маркетингового типу розподіляють у залежності від задач, на стратегічні і тактичні. До першого відносяться способи формування позитивного іміджу суб'єктів, які дозволяють у подальшому налагодити діалог з громадянами. До тактичних комунікативних дій відноситься система управління інформацією, пов'язаною зі способами підготовки новин [5]

Існують і публічні технології:

- акредитація ЗМІ;
- використання брифінгів і прес- конференцій;
- організація поїздки керівника з журналістами у військові частини;
- зустріч з членами редколегій;
- політичний моніторинг;
- методика першочергової поставки інформації;
- арешт видань;
- економічна залежність ЗМІ від власників;
- судові переслідування з приводу непрофесіоналізму;
- шантаж;
- форми неформального спілкування [2].

Таким чином, організаційно-виховна і психологічна робота у Збройних Силах України є складовою частиною всього політичного процесу у нашій державі. Важливою умовою високої ефективності виховної і психологічної підготовки в армії і на флоті є розуміння військовими керівниками важливості повсякденної турботи до питань роботи з військовослужбовцями. Управлінські кадри повинні створити умови для ефективного функціонування виховної системи роботи у підрозділах і військових частинах країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амелин В. Н. Социология политики : Спецкурс / В. Н. Амелин. – М. : [б. и.], 1992. – 283 с.
2. Зигерт В. Руководить без конфликтов / В. Зигерт, Л. Ланг. – М. : Экономика 1990. – 335 с.
3. Коваль Г. В. Особливості військово-політичного виховання в Україні / Г. В. Коваль // Наукові праці. Серія «Державне управління». – Випуск 233. – Том 235. – М. : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. – С. 34–39.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – С. 141.
5. Сартан Г. Н. Новые технологии управления персоналом / [Г. Н. Сартан, А. Ю. Смирнов, В. В. Гудимов и др.]. – С-Пб : Речь, 2003. – 240 с.

А. И. Колісниченко, Черноморский государственный университет им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

В статье проанализированы основные проблемы воспитательной работы в Вооруженных Силах Украины и предлагаются пути их решения. Автор обращает внимание на актуальные проблемы морально-психологической подготовки всех граждан государства и особенно военнослужащих. Анализируется тема патриотизма, который является фундаментом государственного устройства. Обращается внимание на важность политической коммуникации в процессе воспитательной работы и особенности влияния политической манипуляции.

Ключевые слова: Вооруженные Силы Украины; морально-психологическая подготовка; патриотизм; политическая культура; политическая коммуникация; политическая манипуляция.

A. Kolisnichenko, Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

THE MAIN DIRECTIONS OF ORGANIZATIONAL, EDUCATIONAL AND PSYCHOLOGICAL TRAINING OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE: OBSTACLES AND SOLUTIONS

In the article you see analyze of the main problems of educational work in military establishment; the author proposes the ways of its determination. The author pays attention on the topical problems of moral and psychological preparation all the citizens of government, especially soldiers. The subject of patriotism which is the foundation of government devices is analyzing. The author pays attention on importance of political communication during the educational work and specialties of influence of political manipulation.

Key words: Armed Forces of Ukraine; moral and psychological training; patriotism; political culture; political communication; political manipulation.

Рецензенти: **Наумкіна С. М.**, д-р. політ. наук, професор,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса;
Семенченко Ф. Г., д-р. політ. наук, професор,
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон;

© Колісниченко А. І., 2016

Дата надходження статті до редколегії 22.01.2016 р.